

FORMAT ZA IZVJEŠTAJ O PROVEDBI AARHUSKE KONVENCIJE

Slijedeći izvještaj dostavljen je u ime Bosne i Hercegovine u skladu sa

odlukama I/8 i II/10

IZVJEŠTAJ O PROVEDBI

Stranka	Bosna i Hercegovina
Nacionalni Focal point / Koordinator pripreme izvještaja	
Puno ime institucije:	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
Ime i titula službenika:	Dr. Senad Oprašić, šef Odjela za zaštitu okoliša
Adresa:	Musala 9, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Telefon:	+ 387-33-552-365
Fax:	+ 387-33-220-091
E-mail:	senad.oprasic@mvtteo.gov.ba

Navedite kratko informacije o postupku izrade ovog izvještaja, uključujući informacije o tome koje vrste javnih vlasti su konsultirane ili su doprinijele izradi izvještaja, kako se konsultirala javnost i kako se uzeo u obzir ishod/rezultat javnih konsultacija, te koji se materijal koristio kao temelj za izradu izvještaja.

Odgovor:

Vlasti Bosne i Hercegovine (BiH) su u izradi izvještaja koristile proceduru za izvještavanje, koja je prilagođena uslovima u BiH. Pripremu prvog nacionalnog izvještaja o provedbi Aarhuske konvencije u BiH podržala je Misija OSCE-a u BiH, kroz regionalni projekat podrške implementaciji ove konvencije u Srbiji, Crnoj Gori, Albaniji i BiH. U dogovoru sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, 25 institucija na državnom, entitetskom i nivou Brčko distrikta (BD) primilo je upitnik sa pitanjima vezanim za njihovo područje djelovanja, u pogledu Aarhuske konvencije. Dostavljene informacije korištene su u pripremi radne verzije izvještaja, koju je potom doradivala *ad hoc* radna grupa, uz pomoć konsultanta. Bitno je napomenuti da su tri predstavnika zainteresiranih nevladinih organizacija izravno učestvovala u pripremi izvještaja, a svi nacrti izvještaja redovno su dostavljani elektronskim putem svim članovima Radne grupe, kao i širem broju NVO-a koju učestvuju u mreži E-koalicija. Također, izvještaj je dostavljen vladama svih kantona u FBiH te savezima gradova i opština FBiH i RS koji su ga potom distribuirali jedinicama lokalne zajednice. Nadalje, održane su javne rasprave u četiri grada u BiH na koje su pozvani predstavnici javne uprave, NVO-i i građani. Pored ovoga, građanima je nacrt izvještaja bio dostupan na web stranicama nadležnih institucija, a svoje komentare mogli su dostaviti e-mailom ili poštom.

Navedite svaku posebnu okolnost koja je važna za razumijevanje izvještaja, npr. postoji li federalna i/ili decentralizirana struktura za donošenje odluka, imaju li odredbe Konvencije direktan uticaj na njeno stupanje na snagu, ili jesu li finansijska ograničenja značajna prepreka provedbi (nije obavezno).

Ustavom BiH, država je administrativno podijeljena na dva entiteta, Federaciju Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republiku Srpsku (RS). Pored entiteta, postoji i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine (BD), kao lokalna samoupravna jedinica koja ima svoje institucije, zakone, propise, nadležnosti i statut. Prema Ustavu, državni nivo vlasti nema nadležnosti u sferi zaštite okoliša. Ipak, u skladu sa Zakonom o

ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH (Sl. glasnik BiH 50/03, 45/06), Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO) nadležno je i za obavljanje poslova i zadataka koji se odnose na definisanje politike, osnovnih principa, koordiniranje djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu u zaštite okoline. Na nivou entiteta, nekolicina ministarstava posjeduje nadležnosti relevantne po provedbu Aarhuske konvencije u BiH. Bitno je napomenuti da u slučaju FBiH, ustav ovog entiteta predviđa da federalna vlada i kantoni dijele ovlasti iz oblasti zaštite okoliša. Što se tiče BD, isti ima ovlasti nad svim oblastima koje nisu u nadležnosti državne vlasti. Shodno tome vlada BD ima nadležnosti koje imaju entiteti, opštine (i kantoni u FBiH) u pitanjima zaštite okoliša.

Iako je Bosna i Hercegovina ratificirala Aarhusku konvenciju tek nedavno, odnosno u septembru 2008. godine, može se reći da je postignut značajan nivo inkorporiranja odredaba Konvencije u domaće zakonodavstvo te nezanemarljiv stepen njihove primjene u praksi. Kako je provedba Konvencije i njenih načela je tek u začetku u BiH, ulažu se znatni naponi na poboljšanju implementacije, posebno u pogledu nedostatka osposobljenog kadra, finansijskih sredstava te jačanju svijesti državnih službenika i javnosti o značaju Konvencije.

Član 3.

Navedite zakonske, regulatorne i ostale mjere kojima se provode opće odredbe u stavovima 2, 3, 4, 7 i 8 člana 3.

- Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH (Sl. glasnik BiH 28/00, 45/06, 102/09) (ZoSPI),
- Zakon o zaštiti okoliša FBiH (Sl. novine FBiH 33/03, 38/09) (ZoZO FBiH),
- Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH (Sl. novine FBiH 32/01) (ZoSPI FBiH),
- Zakon o zaštiti prirode FBiH (Sl. novine FBiH 33/03) (ZoZP FBiH),
- Zakona o državnoj službi u FBiH (Sl. novine FBiH 29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06) (ZoDS FBiH),
- Zakon o vodama FBiH (Sl. novine FBiH 70/06) (ZoV FBiH),
- Zakon o zaštiti životne sredine RS (Sl. glasnik RS 28/07, 41/08, 29/10) (ZoZŽS RS),
- Zakon o slobodi pristupa informacijama RS (Sl. glasnik RS 20/01) (ZoSPI RS),
- Zakon o zaštiti prirode RS (Sl. glasnik RS 50/02, 34/08) (ZoZP RS),
- Zakon o vodama RS (Sl. glasnik RS 50/06) (ZoV RS),
- Zakona o državnoj službi u organima uprave BD (Sl. glasnik BD 28/06, 29/06, 19/07, 2/08, 9/08, 44/08, 25/09, 26/09) (ZoD BD),
- Zakon o zaštiti životne sredine BD (Sl. glasnik BD 24/04, 1/05, 19/07, 9/09) (ZoZŽS BD),
- Zakon o zaštiti voda BD (Sl. glasnik BD 25/04, 1/05, 19/07) (ZoZV BD) i
- Zakon o zaštiti prirode BD (Sl. glasnik BD 24/04, 1/05, 19/07, 9/09) (ZoZP BD).

Objasnite kako su provedeni ovi stavovi. Posebno opišite:

(a) u pogledu stava 2, mjere poduzete kako bi se osiguralo da službenici i tijela vlasti pomažu i pružaju potrebne upute;

Na čitavom teritoriju BiH, u skladu sa članom 18 ZoSPI, organi javne uprave poduzimaju sve potrebne mjere pomoći svakom fizičkom ili pravnom licu koje traži da ostvari bilo koje pravo u smislu pristupa informacijama. Također u skladu sa članom 20 ZoSPI svaki organ javne uprave je dužan izdati besplatan vodič koji svakoj osobi omogućava pristup informacijama pod kontrolom organa javne uprave koji, između ostalog, uključuje bitne elemente postupka podnošenja zahtjeva, bitne elemente postupka podnošenja zahtjeva i informacije o pravnim lijekovima. Nadalje, organ javne uprave je dužan donijeti indeks registara koji sadrži sve informacije koje su pod kontrolom organa javne uprave, oblik u kojem su ove informacije dostupne, kao i podatke o tome gdje se može pristupiti informacijama. U skladu sa članom 19 ZoSPI, značajan broj javnih institucija je imenovao službenika za informisanje koji obrađuje zahtjeve za informacijama.

Određeni broj institucija putem svojih web stranica obavještava javnost o mogućnostima pristupa informacijama. To na primjer čini MVTEO putem slijedećeg linka na svojoj web stranici:

http://www.mvteo.gov.ba/org_struktura/sektor_prirodni_resursi/odjel_zastita_okolisa/Konvencije_i_spo_razumi/Aarhuska_konvencija/Pristup_info/Default.aspx?id=2292

Shodno članu 17(4) ZoDS FBiH, jedna od obaveza državnih službenika za informisanje u FBiH, je da služi i pomaže javnosti te da pruža zainteresovanim stranama i javnim organima zatražene informacije. U BD, član 9(e) ZoDS BD propisuje da službenik ili namještenik je dužan je da pruži javnosti sve potrebne informacije o obavljenim poslovima u skladu s važećim propisima koji regulišu pristup informacijama, kao i da pruži obrazloženje o svim postupcima i odlukama donesenim u toku obavljanja dužnosti.

(b) u pogledu stava 3, mjere poduzete u cilju promovisanja obrazovanja i svijesti o okolišu;

U BiH, svaki građanin ima pravo da stiče i unaprjeđuje saznanja o okolišu. U skladu sa članovima 26 i 27, ZoZO FBiH/26 i 27, ZoZŽS RS/26 i 27 ZoZŽS BD, organi uprave dužni su u saradnji s udruženjima za zaštitu okoliša i stručnim organizacijama koje angažiraju javnost u zaštiti okoliša širiti i unaprjeđivati saznanje o okolišu.

Vijeće Ministara BiH je donijelo odluku o obilježavanju četiri okolišna datuma u BiH. To su Dan zemlje, Dan vode, Dan okoliša, kao i Dan ozona.

U FBiH je pokrenuta kampanja pod nazivom „Okolišna dozvola – prijatelj okoliša“ koja ima za cilj promociju jačanja okolišne svijesti uključivanjem svih raspoloživih snaga u politiku zaštite okoliša i njegovom provođenju u praksi. U RS već duže period traje kampanja zaštite životne sredine pod nazivom „Ljepša Srpska.“ To je najšira i najobuhvatnija ekološka akcija u RS kroz koju je u periodu od 2006. godine do danas realizovan niz aktivnosti radi podizanja ekološke svijesti građana.

U skladu sa članom 32(1) ZoZO FBiH/31(1) ZoZŽS RS/31(1) ZoŽS BD, nadležna ministarstva/odjeli za zdravstvo i okoliš/životnu sredinu imaju obavezu izrade godišnjeg obrazovnog programa o zaštiti okoliša u cilju obrazovanja i podizanja svijesti javnosti u oblasti okoliša koji će bit uključen u nastavne i vannastavne programe. Ovi obrazovni programi, između ostalog, sadržavaju podatke o postupku kojim se osigurava pristup informacijama. Tako je na primjer u RS izrađen nastavni plan i program za devetogodišnje osnovno obrazovanje koji se odnosi na ekologiju i zaštitu životne sredine. Također, relevantni su članovi 13 ZoZP FBiH/11 ZoZP RS/11 ZoZP BD.

U sklopu izrade Nacionalnog akcionog plana za mediteransko područje u BiH za smanjenje zagađenja uzrokovanog aktivnostima sa kopna, sačinjen je film o prirodnim vrijednostima i degradaciji i zagađenju okoliša u mediteranskom području BiH. Film je distribuiran školama u mediteranskom području BiH. Pored ove aktivnosti, postoji i niz drugih ,kao što je recimo obilježavanje Dana ozonskog omotača itd.

U FBiH, svijest o obrazovanju se promoviše kreiranjem i realiziranjem Eko – projekata u razrednoj nastavi, te organiziranjem Eko–škola. Nadalje, u osnovnim školama u RS, u saradnji vladinih institucija i NVO, realizuju se razni projekti koji za cilj imaju jačanje svijesti o okolišu. Predmet ekologija i zaštita životne sredine je zastupljen i u srednjim školama u RS, a izučava se u sljedećim strukama i zanimanjima: tekstilstvo i kožarstvo, ugostiteljstvo i turizam, geodezija i građevinarstvo, elektrotehnika, saobraćaj, frizer i fotograf, geologija, rudarstvo i metalurgija. Ovaj predmet se izučava i u strukama koje rade po **EU VET** (EU Vocational Education Training) nastavnom planu i programu i to: ekonomija, pravo i trgovina i ugostiteljstvo i turizam. U gimnaziji i ostalim strukama i zanimanjima srednjih stručnih i tehničkih škola u kojima se ne izučava nastavni predmet ekologija i zaštita životne sredine, izučava se biologija, a u okviru biologije izučava se i nastavni sadržaj iz ekologije kao posebne nastavne teme. I u visokom obrazovanju u RS postoje studijski programi za ekologiju i zaštitu životne sredine. Na visokoškolskim ustanovama u RS stiču se akademske titule diplomiranih inženjera ekologija kao i magistri ekologije. Odjeljenje za obrazovanje BD promoviše obrazovanje i svijest o zaštiti životne sredine kroz niz projekata od kojih je i školsko takmičenje iz predmeta ekologije. Također,ovo odjeljenje je u okviru srednje poljoprivredne i medicinske škole uvelo smjer ekološki tehničar, čime se doprinosi unaprjeđenju obrazovanja iz oblasti životne sredine.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPViŠ) organizuje i učestvuje u stručnim i naučnim skupovima i konferencijama u oblasti upravljanja okolišem i vodama. Nadležne agencije za vode u skladu sa članovima 156(1)(12) ZoV FBiH/178(1)(z) ZoV RS, organiziraju podizanje javne svijesti glede održivog korišćenja voda, zaštite voda i zaštite vodnih ekosustava.

Također, agencije za vode, u saradnji sa ostalim agencijama obilježavaju Svjetski dan voda u sklopu kojeg se poduzimaju razne promotivne aktivnosti.

Nadležna ministarstva zdravstva promiču svijest o uticaju okoliša na zdravlje kroz kampanje „Mi mijenjamo sistem zdravstva, vi navike“, koja je provedena u FBiH, i „Zdrave škole“ koja je provedena u RS. Pri izradi Nacionalnog akcionog plana za zdravlje i životnu sredinu RS, iz Instituta je predloženo da se u sve škole (osnovne i srednje škole, te fakultete) uvede i nastavni predmet posvećen ekologiji i unapređenju zdravlja građana, kako bi tokom cjelokupnog školovanja sticala se znanja i vještine koje bi pomogle promociju i zaštitu životne sredine i zdravlja.

U BD, nadležno odjeljenje za zaštitu voda, u saradnji sa lokalnim NVO, radi na promicanju svijesti o štetnosti odbacivanja plastičnih flaša i kesa u prirodi. Nadalje, u BD se prigodnim aktivnostima svake godine obilježava Dan zaštite životne sredine.

Pored gore pobrojanih institucija, i druge institucije su uključene u promicanje obrazovanja i svijesti o okolišu. Tako, na primjer, Agencija za sigurnost hrane BiH (ASH BiH) vrši izradu promotivnih i edukativnih letaka i brošura, vodiča, organizuje i učestvuje u edukativnim seminarima, naučnim i stručnim skupovima. Podaci i informacije kojima raspolaže ASH BiH koriste se u naučno-istraživačke svrhe. Također, Republički hidrometeorološki zavod RS (RHMZ) vrši demonstracije i edukativne aktivnosti za razne nivoe obrazovanja (škole, fakulteti) kroz studijske posjete i terensku nastavu, kao i u naučno-istraživačke svrhe (seminarski, diplomski i magistarski radovi, doktorske disertacije).

Regionalni centar za okoliš (REC) provodi, između ostalog, program „Obrazovanje za održivi razvoj u zemljama zapadnog Balkana“, koji obuhvata sljedeće aktivnosti:

- Obrazovanje nastavnika ukupno 10 osnovnih škola i lokalnih zajednica, iz oba entiteta u BiH, o održivom razvoju i potrebi obrazovanja;
- Izrada nastavnog plana i programa, uključujući vannastavne aktivnosti i izradu obrazovnih materijala;
- Kampanje za podizanje svijesti javnosti o obrazovanju vezanom za životnu sredinu i održivi razvoj i
- Poboljšanje umreženosti i saradnja u cilju razmjene iskustava i definiranja dobre prakse i pristupi kod obrazovanja vezanog za okoliš/životnu sredinu i održivost.

Nadalje, ista organizacija je u saradnji sa firmom Toyota realizovao projekat edukacije o životnoj sredini i edukacije za održivi razvoj pod nazivom GREEN PACK – "Zeleni paket" za škole u BiH u sklopu kojeg je organizovana serija treninga u BiH radi obuke nastavnika koji će koristiti Zeleni paket u nastavi.

Misija OSCE-a u BiH, u saradnji sa REC-om, provela je projekat podrške implementaciji Aarhuske konvencije u BiH pa je, između ostalog, u sklopu projekta organizirana i dvodnevna radionica na ovu temu. Centri civilnih inicijativa (CCI) su pokrenuli nekoliko kampanja na nivou države, a E-koalicija (mreža od 39 NVO) nekoliko uličnih kampanja. Bitno je napomenuti i aktivnosti BELLS pokreta koji je između ostalog potpisao memorandume o razumijevanju sa nizom opština u BiH. Udruge za zaštitu okoliša vrše promociju obrazovanja i svijesti o okolišu putem svojih web stranica. Jedna od web stranica udruga za zaštitu okoliša koja sadrži informacije o obrazovanju i podizanju svijesti o okolišu je www.ekologija.ba. Postoje i mnoge druge kampanje i aktivnosti koje se provode na nižim nivoima vlasti, ali zbog kriterija pisanja izvještaja ne mogu se sve staviti u izvještaj.

(c) u pogledu stava 4, mjere poduzete kako bi se osiguralo da postoji odgovarajuće priznanje i podrška udruženjima, organizacijama ili grupama koje promovišu zaštitu okoliša;

Relevantni su članovi 27 ZoZO FBiH/27 ZoZŽS RS/27 ZoZŽS BD. Nadalje, shodno članovima 41 ZoZO FBiH/41 ZoZŽS RS/40 ZoZŽS BD predstavnici udruga za zaštitu okoliša/životne sredine učestvuju u radu Savjetodavnog vijeća za okoliš/životnu sredinu FBiH/RS/BD. Na žalost, ovo vijeće nije formirano u BD. U skladu sa članovima 32(2) ZoZO/31(2) ZoZŽS RS/31(2) BD, Federalno ministarstvo okoliša i turizma (FMOiT)/Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS (MPUGE)/Odjel za prostorno planiranje i imovinsko pravne odnose u Vladi BD (OPPIIPP) organiziraju obuku nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite okoliša. Predstavnici NVO-a su uključeni

u rad Savjetodavnih vijeća nadležnih agencija za vode u BiH u skladu sa članovima 164/184 ZoV FBiH/RS. Savjetodavna vijeća između ostalog sudjeluju u pripremi planova i strategija u skladu sa članovima 165 ZoV FBiH/185 ZoV RS. Za rad ovih vijeća se izdvajaju i finansijska sredstva, pa su tako iz budžeta FBiH obezbjeđena sredstva u iznosu 50.000 KM za 2009. i 2010. godinu za rad Savjetodavnih vijeća u FBiH.

Ministarstvo civilnih poslova BiH je za 2009. godinu kroz grant podršku neprofitnim organizacijama i pojedincima podržalo udruženje E-koalicija „Gorsko oko“ Konjic u iznosu od 5.000,00 KM.

Od 2006. do danas FMOiT je putem programa transfera sredstava iz federalnog proračuna za unaprjeđenje turizma i zaštite okoliša u Federaciji BiH putem natječaja po utvrđenim kriterijima dodijeljeno 18,5 miliona KM. Procjenjuje se da je 50% sredstava usmjereno u nevladin sektor, sektor privatnih i javnih poduzeća za projekte iz oblasti zaštite okoliša (podizanje ekološke svijesti, zaštita voda, zaštita prirode, otpad, itd.) od kojih je projekat „Zajedničko održivo upravljanje krutim otpadom za zaštitu okoliša u graničnom području rijeke Neretve“ samo jedan od primjera. FMPVŠ, te nadležne agencije u FBiH su ostvarile saradnju sa nizom subjekata koji su aktivni u sektoru zaštite okoliša kako na međunarodnom tako i na domaćem nivou od kojih su samo neki, REC BiH, Centar za razvoj i podršku – Tuzla, Fondoko – Sarajevo, na projektima koji se finansiraju iz međunarodnih sredstava.

Kroz niz, do sada, realizovanih projekata, u kojima je učestvovao i MPUGE, obuhvaćeno je jačanje NVO sektora i obuka kadrova u NVO sektoru. U ovom kontekstu značajan rezultat je postignut kroz realizaciju projekta „Osnivanje elektronskih mreža ekoloških NVO u Jugoistočnoj Evropi.“ Tokom 2009. godine MPUGE je finansijski podržalo aktivnosti udruženja građana „Zdravlje za sve“ iz Banja Luke za čije aktivnosti su planirana i sredstva u 2010. godini. U dosadašnjem periodu, MPUGE je u više navrata davalo podršku udruženjima građana i nevladinim organizacijama koje su preduzimale određene konkretne aktivnosti vezano za zaštitu životne sredine. Tako je na primjer, podržana akcija čišćenja akumulacije na Vrbasu kod HE Bočac, čišćenja korita rijeke Vrbas.

MPŠVD RS osigurava sredstva u budžetu agencija za vode u RS-u radi podrške organizacijama, udruženjima ili grupama koje postižu zaštitu životne sredine. Republička agencija za vode oblasnog riječnog sliva Sava je u 2009. godini dodjelila iznos od 19.700,00 KM. Ministarstvo zdravstva RS u saradnji sa Institutom za javno zdravstvo RS, te sa predstavnicima ekoloških pokreta aktivno učestvuje u obilježavanju Međunarodnog dana zdravlja.

OPPIPP uzima učešće u projektima zaštite životne sredine. Vlada BD u okviru Odjeljenja za stručne i administrativne poslove svake godine dodjeljuje sredstva za podršku nevladinim organizacijama koje se bave pitanjem zaštite životne sredine. Za te namjene je u prošloj godini izdvojeno 7.000 KM Udruženju građana „Svijet za Balkan u Evropi“ Brčko, za projekat „Ekologija za djecu“ Jačanje ekološke svijesti i promocija reciklaže kod djece, na području BD. Tu je i titula „ambasadora okoliša“ koju BELLS pokret, dodjeljuje pojedincima ali i organizacijama.

Revija FONDEKO, tradicionalno dodjeljuje nagradu Fondoko pečat, koja se dodjeljuje firmama, organizacijama te industrijskim i tehnološkim sistemima za postignute rezultate u očuvanju prirode.

(d) u pogledu stava 7, mjere poduzete u cilju promovisanja načela konvencije u međunarodnim procesima;

U skladu sa članom 63 ZoZO FBiH/75 ZoZŽS RS/60 ZoZŽS BD koja se odnose na procjenu uticaja na okoliš/životnu sredinu u kontekstu prekograničnih uticaja primjenjuju se i kada postoji obaveza po međunarodnim ugovorima, bilateralnim sporazumima ili iz drugih razloga. U skladu sa članom 70 ZoZO FBiH/84 ZoZŽS RS/70 ZoZŽS BD ukoliko rad nekog pogona i postrojenja/projekta može da izazove značajne negativne posljedice na području druge države, zahtjev za izdavanje okolinske/ekološke dozvole bit će dostavljen drugoj državi. Nadalje, ukoliko u postupku izdavanja dozvole koji se provodi u drugoj državi FMOiT/MOUGE/OPPIPP zaprimi dokumentaciju koja ukazuje na to da pogon i postrojenje može imati negativan uticaj na okoliš na području FBiH/RS/BD, informirat će stanovništvo koje živi na tom području i pružiti im mogućnost da daju svoj komentar. Detaljne informacije u vezi prekograničnih uticaja rada pogona i postrojenja na drugu državu, u skladu sa zakonom, trebaju biti određene bilateralnim sporazumima.

U praksi, predstavnici NVO učestvuju na međunarodnim nastupima institucija vlasti u BiH. Posljedni primjer toga je učešće NVO u delegaciji BiH na pregovorima o Okvirnoj konvenciji UN-a o klimatskim promjenama u Kopengahenu. Također, bitno je napomenuti da se i predstavnici visokoškolskih institucija u BiH uključuju u međunarodne nastupe institucija vlasti BiH. Posljednji takav primjer je učešće predstavnika Univerziteta u Sarajevu na skupu CoP 10 Konvencije o biodiverzitetu u Japanu. Važno je i dalje podržavati slične aktivnosti.

(e) u pogledu stava 8, mjere poduzete kako bi se osiguralo da osobe koje ostvaruju svoja prava sukladno Konvenciji ne budu kažnjene, gonjene ili uznemiravane.

Relevantni su članovi 31 ZoZO FBiH/30 ZoŽS RS/30 ZoŽS BD.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli tokom provedbe bilo kojeg od stavova člana 3 navedenih iznad.

Predstavnici NVO sektora napominju da većina institucija nije izdala besplatan vodič koji svakoj osobi omogućava pristup informacijama pod kontrolom javnog organa koji, između ostalog, uključuje bitne elemente postupka podnošenja zahtjeva, bitne elemente postupka podnošenja zahtjeva i informacije o pravnim lijekovima kao ni indeks registara koji sadrži sve informacije koje su pod kontrolom javnog organa. NVO imaju zamjerke na izbor članova Savjetodavnih vijeća za okoliš/životnu sredinu iz reda NVO-a kao i na učestalost sastanaka ovih vijeća i informacije o njihovom radu. S obzirom na primjedbe NVO sektora u smislu transparentnosti programa transfera sredstava iz budžeta FBiH za unaprijeđenje okoliša, organi javne uprave uložiti će napore da se procedure oko dodjele grant sredstava unaprijede u smislu dostupnosti javnosti, blagovremenog informiranja i procesa i kriterija selekcije. Također, predstavnici NVO smatraju da u pojedinim situacijama prekasno dobiju poziv za sastanak sa nadležnim organima tako da im nedostaje dovoljno vremena za adekvatnu pripremu.

Jedna od prepreka značajnijem učešću NVO-a u nastupima BiH institucija u inostranstvu, ali i u događajima koji se održavaju u BiH, je i nedostatak dostatnih finansijskih sredstava.

u pogledu stava 4, mjere poduzete kako bi se osiguralo da postoji odgovarajuće priznanje i podrška udruženjima, organizacijama ili grupama koje promovišu zaštitu okoliša;

Fond za zaštitu okoliša FBiH u periodu april-decembar 2010. realizuje projekat čišćenja obala vodotoka FBiH u saradnji sa, između ostalih, nevladinim organizacijama. Vrijednost ovog projekta je 1.200.000 KM. Nadalje, u toku 2009. i 2010. godine, proveden je projekat pod nazivom „Od učešća javnosti do održivog razvoja“ čiji je cilj bio jačanje i uvezivanje predstavnika NVO kako bi se uz njihovu pomoć poboljšalo učešće javnosti prilikom donošenja važnih odluka koje mogu imati uticaj na okoliš. Fond za zaštitu životne sredine RS tokom 2008. i 2009. godine nevladinim organizacijama i udruženjima građana dodijelio iznos od približno 630.000, KM. Podrška udruženjima koje promovišu okoliš dolazi i iz međunarodnih izvora za projekte koji imaju međunarodni karakter. Tako na primjer uz podršku međunarodnih donatora i međunarodnih organizacija UNESCO, UNEP, GTZ, IUCN, SNV, WWF, UNDP, USAID pokrenuta je prekogranična saradnja u zaštićenim područjima prirode gdje su i NVO iz BiH lokalni partneri; Lipa naša iz Čapljine i NVO EKO-Leonardo, Priboj. Nadalje, veliki doprinos jačanju kapaciteta NVO sektora u BiH potpomogli su grantovi JICA i UCODEP sa ciljem razvoja eko-turizma BiH u dolinama rijeka Drina, Neretva i Una pri čemu su formirane i dvije NVO, EKO Velež i EKO Pliva za održivi razvoj eko-turizma.

Navedite važne web adrese stranica, ukoliko su dostupne:

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – <http://mvteo.gov.ba>
Ministarstvo sigurnosti BiH - <http://www.msb.gov.ba/>
Ministarstvo civilnih poslova BiH - <http://www.mcp.gov.ba/>
Ministarstvo pravde BiH - <http://www.mpr.gov.ba/>
Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH - <http://www.hjpc.ba/>
Agencija za statistiku BiH - <http://www.bhas.ba/>
Agencija za sigurnost hrane BiH - <http://www.fsa.gov.ba/>
Vlada Brčko Distrikta – <http://www.bdcentral.net>

Ministarstvo okoliša i turizma FBiH - <http://www.fmoit.gov.ba/>
Ministarstvo prostornog uređenja FBiH <http://www.fmpu.gov.ba/>
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede FBiH <http://www.fmpvs.gov.ba/>
Ministarstvo prostornog planiranja, građevinarstva i ekologije RS <http://www.vladars.net/>
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS <http://www.vladars.net/>
Hidrometeorološki zavod FBiH <http://www.fhmzbih.gov.ba/>
Republički hidrometeorološki zavod, RS <http://www.meteo-rs.com/>
Republička uprava za inspekcijske poslove RS, Inspektorat RS <http://www.inspektorat.vladars.net/>
Federalna uprava za inspekcijske poslove FBiH, nadležni inspektorati <http://www.fbihvlada.gov.ba/>
Zavod za statistiku FBiH <http://www.fzs.ba/>
Zavod za statistiku RS <http://www.rzs.rs.ba/>
Ministarstvo pravde FBiH <http://www.fmp.gov.ba/>
Ministarstvo pravde RS <http://www.vladars.net/>
Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH <http://www.fmon.gov.ba/>
Ministarstvo prosvjete i kulture RS <http://www.vladars.net/>
Agencija za vodno područje rijeke Save (FBiH) - <http://www.voda.ba/>
Agencija za vodno područje Jadranskog mora (FBiH) - <http://www.jadran.ba/>
Agencija za vodno područja rijeke Save (RS) - <http://www.voders.org/>
Agencija za vodno područjerijeke Trebišnjice (RS) - <http://vodeherc.org/>
Fond za zaštitu životne sredine RS – www.ekofondrs.org
Fond za zaštitu okoliša FBiH – www.fzofbih.org.ba
Centar za ekologiju i energiju – www.ekologija.ba
Regionalni centar za okoliš - <http://www.rec.org.ba/>
Centri civilnih inicijativa - <http://www.cci.ba/>

Član 4

Navedite zakonske, regulatorne i ostale mjere kojima se provode odredbe o pristupu informacijama o okolišu u članu 4.

Relevantni su zakoni o upravnom postupku, statistici, i zakoni o slobodi pristupa informacijama BiH, entiteta i BD, te zakoni o zaštiti okoliša/životne sredine entiteta i BD.

Objasnite kako je proveden svaki stav člana 4. Opišite prenošenje važnih definicija iz člana 2 i uslova nediskriminacije iz člana 3, stava 9.

Članovi 3 ZoSPI BiH kao i ZoSPI FBiH i RS sadrže i širu definiciju od one predviđene članom 2(2)(2), te sadrže uopštenu definiciju informacije. U FBiH, važne definicije iz člana 2 Konvencije su prenijete članom 4(9)(16)(11)(23)(30) ZoZO FBiH, dok su u RS prenijete članom 4(6)(7)(11)(12)(16) ZoZŽS RS, a u BD članom 4(6)(11)(12)(15) ZoZŽS BD. U vezi uslova nediskriminacije iz člana 3(9) relevantan je član 31 ZoZO FBiH, te članovi 30 ZoZŽS RS i 30 ZoZŽS BD. Nadalje, članovi 4 ZoSPI FBiH/ZoSPI RS omogućavaju pravo pristupa svim fizičkim i pravnim osobama informacijama koje su pod kontrolom javnog organa, osim u slučajevima koji se odnose na sve bez diskriminacije.

Također, i posebno, opišite:

(a) u pogledu stava 1, mjere poduzete kako bi se osiguralo da:

- (i) svako ima pristup informacijama bez obaveze navođenja interesa;***
- (ii) se dostave kopije predmetne dokumentacije koja sadrži ili se sastoji od zatražene informacije;***
- (iii) se informacije dostave u traženom obliku;***

U skladu sa članom 14(2) ZoSPI BiH/FBiH/RS, podnosiocu se ili omogućuje pristup informacijama u prostorijama nadležnog javnog tijela, ili mu se omogućuje umnožavanje dokumenta, ili pak mu se omogućuje preslik tražene informacije. Nadalje, relevantni su članovi 33 ZoZO FBiH/32 ZoZŽS RS/32 ZoZŽS BD. Institucija Ombudsmana u BiH ima obavezu nadgledanja provedbe ZoSPI i izvještavanja o tome u skladu sa članom 22 ZoSPI BiH. Član 11 ZoSPI sadrži elemente, koje jedan zahtjev za pristup informacijama mora da sadrži. Svi dokumenti se čuvaju u arhivi sektora koja je uspostavljena u skladu sa propisima o kancelarijskom poslovanju u organima uprave. Na žalost, BiH legislativa ne predviđa postojanje registra zahtjeva za informacijama niti takvi registri postoje.

(b) Mjere poduzete kako bi se osiguralo da se poštuju vremenski rokovi predviđeni stavom 2;

Prema relevantnim odredbama Konvencije, informacije vezane za okoliš se imaju staviti na raspolaganje što je prije moguće, a najkasnije mjesec dana nakon dostave zahtjeva, osim ako obimnost i kompleksnost informacija ne opravdava produženje ovog roka na dva mjeseca nakon dostave zahtjeva. U BiH, rok za odgovor po zahtjevu za dostavljanje informacija je 15 dana od dana podnošenja zahtjeva u skladu sa članom 14, stav 4 ZoSPI. U skladu sa članovima 33 ZoZO FBiH/32 ZoZŽS RS/32 ZoZŽS BD, predviđen je rok od 15 dana osim u slučajevima kada sadržaj i složenost datih informacija opravdava produženje ovog roka do jednog mjeseca u kom slučaju se podnosilac zahtjeva ima obavijestiti o produženju roka dostave informacija kao i o razlozima produženja. U slučaju čutnje uprave, može se podnijeti žalba, odnosno pokrenuti upravni spor.

(c) U pogledu stavova 3 i 4, mjere poduzete u cilju:

- (i) osiguranja izuzeća od zahtjeva;**
- (ii) osiguranja primjene testa javnog interesa s kraja stava 4;**

Relevantni su članovi 5 - 9 ZoSPI te članovi 34 ZoZO FBiH/33 ZoZŽS RS/33 ZoZŽS BD. Na primjer relevantan je član 23(1) Zakona o statistici BiH (Sl. glasnik BiH 26/04) (ZoS BiH) koji propisuje da podaci koji su prikupljeni, obrađeni i pohranjeni u svrhu izrade statističkih podataka BiH smatraju se povjerljivim ako je putem tih podataka moguće neposredno ili posredno identifikovati statističke jedinice, čime se otkrivaju pojedinačni podaci.

(d) U pogledu stava 5, mjere poduzete kako bi se osiguralo da tijelo vlasti koje ne posjeduje zatražene informacije o okolišu poduzme potrebne korake;

Relevantan je član 13 ZoSPI te članovi 34 ZoZO FBiH/33 ZoZŽS RS/33 ZoZŽS BD. Ukoliko organ koji zaprimi zahtjev za dostavu informacija ne posjeduje zahtjevanu informaciju i zahtjev prosljedi nadležnom organu, rok za dostavljanje informacije počinje teći od momenta kada nadležni organ zaprimi zahtjev za informaciju.

(e) U pogledu stava 6, mjere poduzete kako bi se osiguralo da se primijeni uslov da se informacije filtriraju i učine dostupnima;

Relevantan je član 10 ZoSPI te članovi 34 ZoZO FBiH/33 ZoZŽS RS/33 ZoZŽS BD.

(f) U pogledu stava 7, mjere poduzete kako bi se osiguralo da se odbijanje odvija u roku i u skladu sa ostalim uslovima vezanim uz odbijanje zahtjeva;

Relevantan je član 14(3)(4) ZoSPI BiH/FBiH/RS. Članovi 11(3) ZoUP FBiH/12(3) ZoOUP RS/11(2) ZoUP BD propisuju da stranka ima pravo žalbe i onda kada organ nije u određenom roku donio rješenje o njenom zahtjevu. Relevantni su i članovi 34 ZoZO FBiH/33 ZoZŽS RS/33 ZoZŽS BD.

(g) U pogledu stava 8, mjere poduzete kako bi se osiguralo da se drži uslova za naplaćivanje.

U skladu sa članom 16 ZoSPI BiH/FBiH/RS, cijene se određuju samo za usluge umnožavanja osim prvih 10 stranica koje se ne naplaćuju. Relevantan je i član 35 ZoZO/34 ZoZŽS RS/BD. No i pored ovoga nadležne institucije daju informacije besplatno, osim što Agencija za statistiku BiH (BHAS) dodatno naplaćuje informacije ukoliko je potrebna dodatna obrada informacija. Republički zavod za statistiku RS (RZS) i Zavod za statistiku FBiH (FZS) ne naplaćuju dodatne informacije.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli tokom provedbe bilo kojeg od stavova člana 4.

Nadležne institucije nisu donijele troškovnik o visini naknade za davanje informacija predviđen članovima 35 ZoZO FBiH/34 ZoZŽS RS/34 ZoZŽS BD.

Navedite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu informacijama, npr. Postoje li statistike o broju zahtjeva, broju odbijenih zahtjeva i razloge za njih?

Nadležne institucije tvrde da nikada ne odbijaju zahtjeve. S druge strane NVO ističu da je dobivanje informacija od nadležnih organa izuzetno teško zbog problema ćutnje uprave i nepotpunih informacija koje se dostavljaju u odgovoru na upit. Statistike o broju zahtjeva u većini institucija ne postoje, ali se nalaze u ukupnoj evidenciji izlaza pošte institucija. Na mnoga pitanja se odgovori i elektronskim putem.

Član 5

Navedite zakonske, regulatorne i ostale mjere kojima se provode odredbe o prikupljanju i distribuciji informacija o okolišu iz člana 5.

Objasnite kako je proveden svaki stav člana 5. Opišite prenošenje važnih definicija iz člana 2 i uslova nediskriminacije iz člana 3, stava 9.

Važne definicije iz člana 2 i uslovi nediskriminacije iz člana 3(9) navedeni su u odgovoru za član 4.

Pored podzakonskih akata koji se spominju u odgovorima na pojedina pitanja, relevantni su:

- Zakon o hrani BiH (Sl. glasnik BiH 50/04) (ZoH BiH)
- Zakon o genetski modificiranim organizmima BiH (Sl. glasnik BiH 23/09) (ZoGMO BiH)
- ZoZO FBiH,
- ZoZŽS RS,
- ZoZŽS BD,
- ZoV FBiH,
- ZoV RS,
- ZoZV BD,
- ZoZP FBiH,
- ZoZP RS,
- ZoZP BD,
- ZoZZ FBiH,
- ZoSPI BiH
- ZoSPI FBiH
- ZoSPI RS,
- Zakon o statistici FBiH (Sl. novine FBiH 63/03) (ZoS FBiH),
- Zakon o statistici RS (Sl. glasnik RS 85/03) (ZoS RS).

Također, i posebno, opišite:

(a) U pogledu stava 1, mjere poduzete kako bi se osiguralo da:

(i) tijela vlasti posjeduju i dopunjuju informacije o okolišu;

(ii) postoji odgovarajući dotok informacija tijelima vlasti;

(iii) se u slučaju opasnosti informacija odmah i bez odlaganja razdijeliti

Relevantni su članovi 6 i 10 ZoH BiH. U FBiH odgovorna institucija za prikupljanje podataka o stanju okoliša je FMOiT preko drugih ministarstava, stručnih institucija i zavoda (Federalni hidrometeorološki zavod (FHMZ), Federalni zavod za statistiku (FZS) itd. U RS to je MPUGE koje to čini preko drugih ministarstava i različitih institucija kao što su RHMZ i RZS. Relevantni su članovi 28, 29, 75, 76, 80 i 81 ZoZO FBiH/28, 29, 86, 87, 90 i 91 ZoZŽS RS/28, 29, 72, 73, 76 i 77 ZoZŽS BD. Također, relevantni su članovi 22 i 23 ZoZO FBiH/22 i 23 ZoZŽS RS/22 i 23 ZoZŽS BD koji se odnose na sistem informisanja o životnoj sredini. Nadalje relevantni su Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima (Sl. novine FBiH 82/07) i Pravilnik o metodologiji i načinu vođenja registra postrojenja i zagađivača (Sl.glasnik RS 92/07).

U skladu sa članovima 98–106 ZoV FBiH/110-119 ZoV RS uspostavljen je Informacijski sustav/Informacioni sistem voda kojim rukovode nadležne agencije za vode. Nažalost BD još uvijek nema ovaj sistem.

U FBiH/RS relevantni su članovi 39 ZoZP FBiH/14 i 14a ZoZP RS koji predviđa uspostavu informativnog sistema za zaštitu prirode koji prikuplja, registruje i analizira podatke, činjenice i druge

relevantne informacije o stanju i korištenju prirode i mjerama poduzetim od strane organa uprave, privrednih društava i drugih organizacija. Član 14 ZoZP BD predviđa isto. Na osnovu istih doneseni su Pravilnik o uspostavljanju i upravljanju informacionim sistemom za zaštitu prirode i vršenju monitoringa (Sl. novine FBiH 46/06) i Pravilnik o načinu uspostavljanja i upravljanja informativnim sistemom za zaštitu prirode i sistemu praćenja (Sl. glasnik RS 85/05) na osnovu kojih je uspostavljen sistem koji prikuplja, registruje i analizira podatke, činjenice i druge relevantne informacije o stanju i korištenju prirode i mjerama poduzetim od strane organa uprave, privrednih društava i drugih organizacija.

U FBiH relevantni su članovi 15 i 32 ZoZZ FBiH. Relevantne su i slijedeće odredbe podzakonskih akata:

- član 2 Pravilnika o monitoringu kvaliteta zraka (Sl. novine FBiH 12/05)
- član 24 Pravilnika o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak (Sl. novine FBiH 12/05)
- članovi 2 i 9 Pravilnik o sadržaju izvještaja o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutrašnjih i spoljnih planova intervencije (Sl. novine FBiH 68/05),
- član 6 Pravilnika o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač (Sl. novine FBiH 39/05),
- član 9 Pravilnika o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih materija za vode koje se nakon prečišćavanja iz sustava javne kanalizacije ispuštaju u prirodni prijemnik (Sl. novine FBiH 50/07),
- član 12 Pravilnik o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih materija za tehnološke otpadne vode prije njihovog ispuštanja u sustav javne kanalizacije odnosno drugi prijemnik (Sl. novine FBiH 50/07),
- Uredba o obavezi dostavljanja godišnjeg izvještaja o ispunjenju uvjeta iz dozvole za upravljanje otpadom (Sl. novine FBiH 31/06).

U RS to su:

- član 2 Pravilnika o monitoringu kvaliteta vazduha (Sl. glasnik RS 39/05)
- član 24 Pravilnika o monitoringu emisija zagađujućih materija u vazduh (Sl. glasnik RS 39/05)
- član 6 Uredbe o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač (Sl. glasnik RS 94/05)
- Program obaveznih statističkih istraživanja u zdravstvu (Sl. glasnik RS broj 46/05) kojim se nalaže praćenje i izvještavanje, te kojima se prate sljedeće: stanje zagađenosti i mjere koje su poduzete za zaštitu vazduha, vode i zemljišta od jonizujućeg zračenja i drugih štetnih materija koje ugrožavaju život i zdravlje ljudi, zatim broj analiziranih uzoraka namirnica i predmeta opšte upotrebe, kao i broj analiziranih uzoraka voda za piće (prikupljanje dnevno, analiza i obrada godišnje).

U BD to su:

- član 2 Pravilnik o monitoringu kvaliteta vazduha (Sl. glasnik BD 30/06)
- član 21 Pravilnika o monitoringu emisija zagađujućih materija u vazduh (Sl. glasnik BD 30/06)
- član 6. Pravilnika o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač (Sl. glasnik BD: broj: 30/06).

Na osnovu gore navedenih odredbi, osigurava se dotok informacija o stanju okoliša/životne sredine. Također, osigurava se da se u slučaju opasnosti informacije bez odlaganja razdijele.

U slučaju neposredne opasnosti po ljudsko zdravlje ili okoliš, nadležni ministar odmah će predstavnicima javnosti dostaviti sve podatke koje posjeduju organi uprave i koji bi mogli omogućiti javnosti preduzimanje mjera za sprečavanje ili ublažavanje štete koja proizilazi iz određene opasnosti u skladu sa članovima 29(3) ZoZO FBiH/29(2) ZoZZS RS/29(2) ZoZZS BD. Javnost se informiše o slučajevima kao što su intervencije po pitanju incidentnih zagađenja putem sredstava javnog informisanja, putem web stranice, kao i putem direktnih kontakata i skupova. U skladu sa članovima 9 stav 2 Pravilnika o monitoringu kvaliteta zraka FBiH, RS i BD zainteresirana javnost se obavještava o kvalitetu zraka u realnom vremenu ukoliko koncentracije prekoračuju upozoravajuće i kritične vrijednosti kvaliteta zraka, a stanica po svojim tehničkim karakteristikama omogućava davanje

informacije u realnom vremenu. Ukoliko postoji osnovana sumnja da bi hrana mogla predstavljati rizik po zdravlje ljudi, ASH BiH hitno obavještava javnost o takvim opasnostima.

(b) U pogledu stava 2, mjere poduzete kako bi se osigurala jasnost načina na koji tijela vlasti stavljaju informacije o okolišu na raspolaganje javnosti i stvarna dostupnost informacija o okolišu;

Relevantni su članovi 20 ZoSPI BiH/FBiH/RS. Relevantne institucije imaju zakonsku obavezu da donesu vodič o pristupu informacijama u skladu sa ZoSPI. Relevantni su i članovi 28, 29, 35 i 37 ZoZO FBiH/28, 29, 34 i 36 ZoZŽS RS/28, 29, 34 i 36 ZoZŽS BD. Relevantne institucije pružaju određene informacije o vrsti i obimu informacija vezanih za okoliš koje drže putem, između ostalog, i putem svojih web stranica. Većina institucija, pored ovoga ima i kontakt podatke službenika za odnose sa javnošću, kao što je to slučaj sa MPOUGE, MPSV RS, ili neki način komunikacije sa tom institucijom. Nadalje, pojedine institucije, kao što je MPUGE, imaju indeks registar dostupan na svojoj stranici.

(c) U pogledu stava 3, mjere poduzete kako bi se osiguralo progresivni pristup informacijama o okolišu kroz elektronske baze podataka koje su lako dostupne javnosti putem javnih telekomunikacijskih mreža;

Relevantni izvještaji i planovi, kao i relevantna legislativa su dostupni putem web stranice MVTEO i ASH BiH. Član 2 PRPZ FBiH/2 PoMiNVRPiZ RS predviđa da ovaj registar bude dostupan javnosti putem interneta. U praksi, ovi Registri nisu dostupni putem interneta. ZoZŽS BD također predviđa uspostavu Registra postrojenja i zagađivača. Usvajanje potrebnog pravilnika u BD predviđeno je za završetak projekta koji je u toku u BiH, a čiji je jedan od segmenata unaprjeđenje postojećeg sistema registara u BiH.

Strategija zaštite okoliša FBiH je dostupna putem interneta putem slijedeće web stranice: <http://www.okolis.ba/>. Strategija upravljanja vodama FBiH je dostupna na slijedećem linku: <http://www.voda.ba/loc/default.wbsp?p=4>. Plan o upravljanju vodama se objavljuje u elektronskoj formi u skladu sa članom 40, stav 4 ZoV. Relevantna legislativa je dostupna putem web stranica FMOiT, FMPViŠ i agencija za vode. U RS, strategija zaštite prirode je dostupna putem slijedećeg linka: <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mgr/PAO/Documents/STRAT.OBJEDINJENO.pdf>. Planovi koji se odnose na vode u RS su dostupni na slijedećem linku: http://www.voders.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=18&Itemid=17&lang=sr_YU Relevantna legislativa je dostupna putem web stranice MPUGE i agencija za vode. Relevantna legislativa je dostupna i putem web stranice Vlade BD.

FMOiT, MPOUG, BHAS, ASH BiH, Fondovi za zaštitu okoliša FBiH/RS, FMPViŠ, Agencija za vodno područje Jadranskog mora, Agencija za vodno područje rijeke Save, Agencije za vode u RS, RZS, FZS, FHMZ i OPPIIPP, određeni broj informacija dostupnih u elektronskom obliku čine pristupačnim javnosti putem svojih web stranica.

U toku je izrada procjene ugroženosti BiH od prirodnih ili drugih nesreća gdje koordinativnu ulogu ima Ministarstvo sigurnosti BiH. Ovom procjenom će se definisati koje to prirodne i druge nesreće mogu imati direktne ili indirektno posljedice na okoliš u BiH.

(d) U pogledu stava 4, mjere poduzete u cilju objave i razasijljanja nacionalnih izvještaja o stanju okoliša;

U toku je priprema Izvještaja o stanju okoliša u BiH koji će biti prezentovan na konferenciji Ujedinjenih nacija o održivom razvoju koja će se 2012. održati u Rio de Janeiro. Ovaj izvještaj, kao i drugi koji se odnose na stanje okoliša u BiH bit će dostupni putem web stranice MVTEO BiH.

FMOiT je izradilo izvještaj o stanju okoliša u FBiH u sklopu Strategije o zaštiti okoliša FBiH,

Izveštaj o stanju okoliša BiH je izrađen od strane organizacije Green Vision 2008. godine. Izveštaj je prezentovan pojedinim lokanim zajednicama (Foča, Konjic) te distribuiran udrugama za zaštitu okoliša.

Članovima 39 ZoZP FBiH/14 ZoZP RS/14 ZoZP BD predviđaju uspostavu informativnog sistema za zaštitu prirode na osnovu kojeg nadležni ministar, ili odjeljenje u slučaju BD, jednom godišnje dostavlja vladi izvještaj o osnovnim informacijama i stanju prirode, ali se isti ne obznanjuju javnosti.

(e) Mjere poduzete u cilju distribucije informacija navedenih u stavu 5;

Na web stranici MVTEO BiH su dostupni međunarodni sporazumi i konvencije iz oblasti okoliša koje su ratifikovane od strane BiH. Međutim svi izvještaji o sprovedbi istih nisu dostupni javnosti, i na tome se aktivno radi. Relevantna legislativa je dostupna na web stranicama relevantnih ministarstava i agencija za vode odnosno vlade BD kao i drugih relevantnih institucija u BiH. Dostupni su i dokumenti o strategijama i planovima. Planovi za upravljanje vodama u FBiH se objavljuju u Sl. novinama FBiH u skladu sa članom 40(1) ZoV FBiH, u RS plan za upravljanje riječnim slivom se objavljuje u Sl. glasniku RS u skladu sa članom 33(4) ZoV RS dok se plan zaštite područja riječnog sliva u BD objavljuje u Sl. glasniku BD u skladu sa članom 16(4) ZoZV BD. Relevantne informacije se distribuiraju ostalim NVO od strane NVO koje su predstavljene u relevantnim Savjetodavnim vijećima.

(f) U pogledu stava 6, mjere poduzete u cilju poticanja faktora čije djelatnosti imaju značajan uticaj na okoliš na redovno obavješćavanje javnosti o uticaju njihovih djelatnosti i proizvoda na okoliš;

Relevantni su članovi 73 ZoZO FBiH/84 ZoZŽS RS/72 ZoZŽS BD. Međutim, javnost se ne obavješćava direktno. Obaveza obavješćavanja postoji samo prema FMOiT/MPUGE/OPPIIPP-u koji kasnije o tome obavješćava javnost u skladu sa gore pomenutim odredbama. Nadalje, relevantni su članovi 93–97 ZoZO FBiH/103–107 ZoZŽS RS/89–93 ZoZŽS BD. Putem web stranice Ministarstva zdravstva RS, javnosti je dostupna lista registrovanih pravnih subjekata koji skladište ili koriste opasne hemikalije, zatim lista hemikalija sa podacima o opasnosti. RS i FBiH su donijeli Pravilnik o eko-oznakama.

(g) Mjere poduzete u cilju objavljivanja i pružanja informacija kao što zahtjeva stav 7;

BHAS je publikovala Priručnik za implementaciju Regulative 2150/2002/EC o statistici otpada i Statistička klasifikacija otpada koje je distribuirala svim relevantnim korisnicima u zemlji, uključujući nevladine organizacije, i koji je dostupan na web stranici BHAS. Nadalje, u decembru 2010. godine, u sklopu organizovanja tematskih konvencija na kojima se educiraju korisnici statističkih podataka u cilju jačanja povjerenja u zvaničnu statistiku, planirana je tematska konvencija o zaštiti okoliša i energiji.

FMOiT je izdao izvještaj o stanju okoliša u FBiH u tvrdom povezu kao i u elektronskoj formi, te Priručnik o izazovima okolišne dozvole (izdanje 2007. i dopunjeno izdanje 2010. godina). Također, pružanjem podrške okolišnim revijama kao što su Fondoko i sl. FMOiT nastoji približiti okolišnu problematiku široj javnosti. Nadalje, UNDP je izdao priručnik pod nazivom „Kako postati društveno odgovorno preduzeće“ koje, između ostalog, sadrži informacije o okolišu koje mogu poslužiti preduzećima u dostizanju zadovoljavajućeg nivoa društvene odgovornosti.

U toku je priprema UNECE Pregleda stanja okoliša 2 koji će biti dostupan na web stranici MVTEO.

(h) U pogledu stava 8, mjere poduzete u cilju izrade mehanizama kojima je cilj stavljanje javnosti na raspolaganje dovoljne količine informacija o proizvodima;

Relevantni su članovi 93 i 94 ZoZO FBiH/103 i 104 ZoZŽS RS/89 i 90 ZoZŽS BD kao i Pravilnici o eko-oznakama FBiH i RS. Nadalje, relevantan je član 52 ZoGMO BIH.

(i) U pogledu stava 9, mjere poduzete u cilju uspostave nacionalnog sistema popisa ili katastarsa onečišćenja;

BiH trenutno nema državni sistem popisa ili katastarsa onečišćenja, odnosno PRTR sistem. BiH je potpisala ali još uvijek nije ratifikovala Kijevski protokol. No, shodno procesu aproksimacije sa EU

legislativom, FBiH i RS su uveli entitetske sisteme katastarsa onečišćenja s tim što u FBiH taj sistem trenutno ne funkcioniše. BD još uvijek nije donio potrebnu legislativu za uspostavu ovog sistema. Trenutno je u fazi projekat unaprjeđenja postojećeg sistema katastarsa onečišćenja u sva tri pravna entiteta u BiH, u sklopu kojeg se planira uspostava jedinstvenog sistema katastarsa onečišćenja i njegovog povezivanja sa entitetskim i budućim sistemom BD. Kraj projekta je planiran za 2012. godinu.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli tokom provedbe bilo kojeg od stavova člana 5.

Iako je to predviđeno zakonskom regulativom, nadležni zavodi ne posjeduju tehničke mogućnosti da pravovremeno informiraju javnost o kvaliteti zraka osim u nekoliko većih urbanih centara u BiH. Predstavnici NVO-a ukazuju na propuste u izvještavanju javnosti o slučajevima kao što su intervencije po pitanju incidentnih zagađenja putem sredstava javnog informisanja, putem web stranice, kao i putem direktnih kontakata i skupova. Predstavnici NVO-a smatraju da su podaci koje objavljuje BHAS nepotpuni, teško pristupačni i njihov format je teško razumljiv, te ukazuju na nepostojanje koordinacije između različitih baza podataka koje sadrže okolišne informacije. BD ne posjeduje informativni sistem za zaštitu prirode.

Navedite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o prikupljanju i distribuciji informacija o okolišu iz člana 5, npr. postoje li statistike o objavljenim informacijama?

Pored FMOiT i MPPUGE koji svakodnevno zaprimaju i distribuiraju značajan broj informacija o okolišu, ASH BiH je u ukupnoj korespondenciji tokom prvih šest mjeseci 2010. godine zaprimila je i otpremila ukupno 3.268 akata. U korespondenciji sa zainteresiranim stranama u ovom periodu ASH BiH je 48 puta odgovorila na različite upite. U komunikaciji sa medijima u prvih šest mjeseci 2010. godine bilo je ukupno 45 zahtjeva za gostovanja u radio i TV emisijama, te je odgovoreno na 121 različitim pitanja putem intervjua, izjava i pismenih upita medija. Zbog potkapaciranosti, nadležne institucije nisu u mogućnosti voditi statistike o prikupljanju i distribuciji informacija iz okoliša.

Navedite važne adrese web stranice, ukoliko su dostupne:

Iste one koje su navedene pod odgovorom za isto pitanje u vezi člana 3 Konvencije.

Član 6.

Navedite zakonske, regulatorne i ostale mjere kojima se provode odredbe o učešću javnosti u odlučivanju u određenim djelatnostima iz člana 6.

Objasnite kako je proveden svaki stav člana 6. Opišite prenošenje važnih definicija iz člana 2 i uslova nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Važne definicije iz člana 2 i uslovi nediskriminacije iz člana 3(9) navedeni su u odgovoru za član 4.

Relevantni su:

- ZoV FBiH,
- ZoV RS,
- ZoZV BD,
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH (Sl. novine FBiH 55/02) (ZPP FBiH),
- Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju okolinsku dozvolu (Sl. novine FBiH 19/04) (PPP FBiH),
- Uredba o projektima za koje se sprovodi procjena uticaja na životnu sredinu i kriterijumi za odlučivanje o obavezi sprovođenja i obimu procjene uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS 7/06) (UPUnŽS RS), Uredba o postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju ekološku dozvolu (Sl. glasnik RS 7/06) (UoP RS),
- Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na životnu sredinu i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju ekološku dozvolu (Sl. glasnik BD 30/06) (PPP BD).

- Pravilnik o sadržaju, obliku, uvjetima, načinu izdavanja i čuvanja vodnih akata (Sl. novine FBiH 6/08),
- Uredba o načinu učešća javnosti u upravljanju vodama (Sl. glasnik RS 35/07).

Također, i posebno, opišite:

(a) U pogledu stava 1, mjere poduzete kako bi se osiguralo da:

(i) se odredbe člana 6 primjenjuju u skladu sa odlukama o tome treba li dopustiti predložene djelatnosti navedene u Dodatku I Konvencije;

Aktivnosti spomenute u Dodatku I Konvencije su sadržane u PPP FBiH/UPUnŽS RS/UoP RS/PPP BD. Za odobravanje ovih aktivnosti provodi se postupak procjene uticaja na okoliš, a naknadno i postupak izdavanja okolinske dozvole. Tokom oba postupka primjenjuju se relevantne odredbe ZoZO FBiH/ZoZŽS RS/ZoZŽS BD, a supsidijarno ZoUP FBiH/ZoOUP RS/ZoUP BD.

(ii) se odredbe člana 6 primjenjuju na odluke o predloženim djelatnostima izvan opsega Dodatka I, a koje mogu imati značajne učinke na okoliš;

PPP FBiH/UPUnŽS RS/UoP RS/PPP BD sadrže širi spektar aktivnosti od onih propisanih Dodatkom I. Relevantni su članovi 36 ZoZO FBiH/35 ZoZŽS RS/BD. Također, u skladu sa članom 56 ZPP FBiH nadležno ministarstvo je dužno osobe koje su stranke u postupku pozvati na uvid u glavni projekat i omogućiti im da se izjasne o istom. Relevantan je također član 1 ZoZZ FBiH/3 ZoZV RS/BD kao i član 37 ZoZP RS/BD.

(b) Mjere poduzete kako bi se osiguralo da zainteresovana javnost bude obavještena rano tokom postupka odlučivanja o okolišu na odgovarajući, pravodoban i djelotvoran način o pitanjima navedenim u stavu 2;

Relevantni su članovi 10 i 29 ZoZO FBiH/ZoZŽS RS/BD a naročito članovi 36, 61 i 62 ZoZO FBiH/35, 64 – 66, 80 i 81 ZoZŽS RS/35, 59 i 66 ZoZŽS BD. Nadalje, relevantni su članovi 124 i 126 ZoV FBiH/130 ZoV kao i članovi 8, 9 i 10 Pravilnika o sadržaju, obliku, uvjetima, načinu izdavanja i čuvanju vodnih akata FBiH/4, 14 i 15 Uredbe o načinu učešća javnosti u upravljanju vodama RS.

(c) Mjere poduzete kako bi se osiguralo da se vremenski rokovi za postupak učešća javnosti drže uslova iz stava 3;

U FBiH i RS javnost se obavještava o javnoj raspravi 15 dana prije održavanja javne rasprave te ista ima mogućnost da dostavi svoje sugestije i primjedbe nadležnom ministarstvu 30 dana od dana obavještavanja o javnoj raspravi (FBiH)/održavanja javne rasprave (RS). U RS javnost može u roku od 30 dana od dana objavljivanja obavještenja o podnesenom zahtjevu za izdavanje ili mjenjanje ekološke dozvole podnese nadležnom organu svoje mišljenje, dok u FBiH rok za izjašnjenje o zahtjevu za prethodnu vodnu saglasnost ne može biti kraći od 5 a ni duži od 30 dana od dana obavještenja o podnesenom zahtjevu. U BD javnost ima mogućnost da iskaže svoje primjedbe i sugestije 30 dana od dana obavještenja i poziva na javnu raspravu o studiji o uticaju na životnu sredinu.

(d) U pogledu stava 4, mjere poduzete kako bi se osiguralo da postoji rano učešće javnosti;

U skladu sa članovima 35 ZoZO FBiH/36 ZoZŽS RS/36 ZoZŽS BD javnost se informiše po pokretanju upravnog postupka od strane podnosioca zahtjeva. Javnost učestvuje u prethodnoj procjeni uticaja na okoliš/životnu sredinu.

(e) U pogledu stava 5, mjere poduzete u cilju poticanja mogućih podnositelja zahtjeva na određivanje zainteresirane javnosti, na otpočinjanje razgovora i na pružanje informacija koje se odnose na ciljeve njihovog zahtjeva prije nego zatraže dopuštenje;

Posebne mjere kojim bi se poticali mogući kandidati da utvrde zainteresovanu javnost, da ulaze u diskusije i da pružaju informacije vezane za ciljeve svoje prijave prije nego što se prijave za dobivanje dozvole ne postoje.

(f) U pogledu stava 6, mjere poduzete kako bi se osiguralo da:

- (i) Nadležna tijela daju zainteresiranoj javnosti sve informacije važne za odlučivanje navedeno u članu 6 koje su na raspolaganju za vrijeme postupka učešća javnosti;**
- (ii) Posebno, nadležna tijela daju zainteresovanoj javnosti informacije navedene u ovom stavu;**

Relevantni su članovi 36 i 54a ZoZO FBiH/35, 59, 64 i 80 ZoZŽS RS/35 ZoZŽS BD. Također, za proceduru izdavanja vodnog akta/vodopravnog akta relevantan je član član 9 Pravilnika o sadržaju, obliku, uvjetima, načinu izdavanja i čuvanju vodnih akata FBiH dok je u RS relevantan je član 15 Uredbe o načinu učešća javnosti u upravljanju vodama RS. Kako su u BD za učešće javnosti pri izdavanju vodozaštitne saglasnosti relevantne odredbe ZoZŽS BD, član 35 ovog zakona se primjenjuje i u ovom postupku.

(g) U pogledu stava 7, mjere poduzete kako bi se osiguralo da postupci učešća javnosti pruže javnosti mogućnost da dostave sve primjedbe, informacije, analize ili mišljenja koje smatra važnim za predloženu djelatnost;

U skladu sa članovima 36 ZoZO FBiH/35 ZoZŽS RS zainteresovanoj javnosti će biti omogućeno učestvovanje u postupku izvođenja dokaza. Također, bit će omogućeno podnošenje dokaza i činjenica koje utiču na predloženu aktivnost. U skladu sa članovima 66 ZoZŽS RS/59 ZoZŽS BD lica koja prisustvuju javnoj raspravi o studiji uticaja na životnu sredinu imaju priliku na raspravi da daju svoje primjedbe kao i da iste dostave u zakonom određenom roku. U skladu sa članom 80 ZoZŽS RS/60 ZoZŽS BD javnost može podnijeti u pisanoj formi svoje mišljenje o zahtjevu za izdavanje ekološke dozvole.

U FBiH javnost se može očitovati o zahtjevu za izdavanje vodnog akta pismenim putem a, također, u skladu sa članom 9 Pravilnika o sadržaju, obliku, uvjetima, načinu izdavanja i čuvanju vodnih akata FBiH postoji mogućnost održavanja javne rasprave ukoliko nadležna agencija ili organ smatra da je to potrebno.

(h) U pogledu stava 8, mjere poduzete kako bi se osiguralo da odluka uzima u obzir ishod učešća javnosti;

ZoZO FBiH/ZoZŽS RS/BD ne sadrže odredbe koje se odnose na to da prijedlozi i primjedbe javnosti budu uzete u obzir pri izdavanju okolinske dozvole. Međutim, u praksi ove primjedbe i prijedlozi se uzimaju u obzir. Nadalje, ZoZO FBiH/ZoZŽS BD ne sadrže obavezu inkorporiranja prijedloga i primjedbi javnosti pri odobravanju studije o uticaju na okoliš dok, u skladu sa članom 66 ZoZŽS RS, nadležno ministarstvo ima obavezu da nosiocu projekta proslijedi svoju ocjenu primljenih primjedbi zainteresovane javnosti, svoj stav o tome, te da po potrebi naloži nosiocu projekta da izvrši izmjene i dopune studije. Konačno, u skladu sa članom 68 ZoZŽS RS, u obrazloženju rješenja o odobravanju studije navodi se da su uzete u obzir primjedbe zainteresovanih strana i javnosti. U RS odluku po zahtjevu za izdavanje vodopravnog akta mora da sadrži obrazloženje sa opisom sprovedenih radnji utvrđivanja osnovanosti ili neosnovanosti zahtjeva sa efektima i zaključcima konsultovanja javnosti u skladu sa članom 21(1) Uredbe o načinu učešća javnosti u upravljanju vodama RS.

(i) U pogledu stava 9, mjere poduzete kako bi se osiguralo neposredno obavještanje javnosti o odluci u skladu sa odgovarajućim postupcima;

U skladu sa članovima 37 ZoZO FBiH/36 ZoZŽS RS/36 ZoZŽS BD nadležni organ uprave obavještava javnost o odluci odmah nakon njenog donošenja. U RS i BD, nadležni organ uprave ima obavezu objavljivanja tekst odluke kao i razlog na kojima je ona zasnovana. U RS relevantan je i član 81 ZoZŽS RS. U BD postoji obaveza objavljivanja rješenja o studiji o uticaju na životnu sredinu u skladu sa članom 61 ZoZŽS BD. Član 126 ZoV FBiH propisuje obavezu dostavljanja izdatog vodnog akta zainteresovanim stranama i javnosti, ali samo na njihov zahtjev. U RS relevantan je i član 21(2) Uredbe o načinu učešća javnosti u upravljanju vodama RS.

(j) U pogledu stava 10, mjere poduzete kako bi se osiguralo da se, kada tijelo vlasti razmatra ili dopunjuje radne uslove djelatnosti navedene u stavu 1, primjenjuju odredbe stavova 2. do 9. Kojima se čine potrebne promjene, i gdje je to prikladno;

Relevantne su odredbe članova 56, 68 i 74 ZoZO FBiH/58, 79, 80 i 82 ZoZŽS RS/54, 65 i 68 ZoZŽS BD. Nadalje, relevantni su članovi 117, 118, 124, 129 i 130 ZoV FBiH/130, 147, 149 i 150 ZoV RS/46 ZoZV BD. Procedura izdavanja vodnog akta/vodopravnog akta se slijedi kod procedure izmjene vodnog akta/vodopravnog akta u FBiH i RS. Korelacija između procedure produženja i preispitivanja vodnog akta i učešća javnosti nije definisana. U skladu sa članom 61 ZoZV BD, za učešće javnosti pri izdavanju vodozaštitne saglasnosti u BD relevantne odredbe ZoZŽS BD.

(k) U pogledu stava 11, mjere poduzete u cilju primjene odredbi člana 6 na odluke o tome treba li dopustiti namjerno oslobađanje genetski izmijenjenih organizama u okoliš;

Više podataka o mjerama poduzetim u cilju primjene odredbi člana 6 na odluke o tome treba li dopustiti namjerno oslobađanje genetski izmijenjenih organizama u okoliš su sadržane u odgovoru na pitanja po članu 6 bis.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli tokom provedbe bilo kojeg od stavova člana 6.

Iako je zakonima oba entiteta predviđeno učešće javnosti, predstavnici NVO-a ukazuju na probleme kada neki projekat ima uticaj na građane drugog entiteta. Tako prema mišljenju predstavnika NVO sektora, u određenim slučajevim iz prakse isti se ne pozivaju na javne rasprave ili se javne rasprave ne održavaju u njihovoj blizini iako su posljedice na njihovoj životnoj sredini. Nepostojanje zakonske obaveze inkorporiranja prijedloga i primjedbi javnosti pri odobravanju studije o uticaju na okoliš/životnu sredinu, odnosno uskraćivanja detaljnih obrazloženja u svojim odlukama od strane institucija vlasti, djeluje demotivirajuće na javnost koja pokušava da učestvuje u ovim procesima.

Navedite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u odlučivanju u određenim djelatnostima iz člana 6, npr. Postoje li statistike ili druge informacije o učešću javnosti u odlučivanju o određenim djelatnostima ili odlukama da se ne primjenjuju odredbe ovog člana na predložene djelatnosti u svrhe nacionalne odbrane.

Ne postoje statistike o učešću javnosti u odlučivanju o određenim djelatnostima ili odlukama.

Navedite važne adrese web stranica, ukoliko su dostupne:

Iste one koje su navedene pod odgovorom za isto pitanje u vezi člana 3 Konvencije.

Član 6 bis

Vežano za legislativu, navedite regulatorne i druge mjere kojima se provode odredbe učešća javnosti u odlukama o namjernom oslobađanju na tržište genetski izmijenjenih organizama sadržanih u članu 6 bis, opišite:

Relevantne su odredbe ZoGMO BiH. ASH BiH je u saradnji sa ekspertima iz BiH pripremila edukativnu brošuru („Genetički modificirani organizmi i biosigurnost“) koja je u značajnoj mjeri doprinijela da se javnost upozna sa ovom oblasti. Na osnovu Zakona o GMO, Savjet ministara BiH je 2009. godine imenovalo Savjet za GMO). Do sada je održano šest sjednica Savjeta za GMO, a u toku je izrada više podzakonskih akata koji regulišu ovu oblast.

Bitno je napomenuti da su podaci o postupcima odobravanja nadležnog organa u skladu sa ZoGMO BiH javni u skladu sa članom 17(1) istog zakona.

(a) Vežano za stav 1 člana 6 bis i:

(i) Stav 1 dodatka I bis – pravni okvir stranke koji osigurava učinkovito informisanje i učešće javnosti u odlukama koje su predmet člana 6 bis:

U skladu sa članom 17 ZoGMO BiH nadležni organ, u postupku za izdavanje odobrenja za namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu, daje rok od 30 dana za uvid i omogućava davanje mišljenja i primjedbi javnosti na:

- sadržaj zahtjeva;
- sadržaj tehničke dokumentacije;
- procjenu rizika;
- sadržaj mišljenja Savjeta za GMO

Zakon ne sadrži odredbe o rokovima koje se odnose na učešće javnosti a vezano za stavljanje GMO-a u promet osim da je potrebno provođenje javne rasprave prije izrade izvještaja o procjeni prikladnosti stavljanja na tržište GMO-a ili proizvoda od GMO-a (član 44 ZoGMO BiH) i prije izdavanja odobrenja za stavljanje GMO-a u promet (član 47 ZoGMO BiH). Podzakonski akti koji trebaju detaljnije da urede ovu oblast su trenutno u fazi izrade.

(ii) Stav 2 dodatka I bis – izuzetke koji se nalaze u regulatornom okviru stranke koji se odnosi na učešće javnosti i proceduru koja je sadržana u dodatku I bis i kriterij za te izuzetke:

U skladu sa članom 17 ZoGMO BiH, javnost je uključena u svaki postupak za dobivanje odobrenje za namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu. Nadalje, u skladu sa članovima 44 i 47 ZoGMO BiH, potrebno je održavanje javne rasprave po svakom zahtjevu za odobrenje za stavljanje GMO-a u promet kao proizvoda ili sastava proizvoda.

(iii) Stav 3 dodatka I bis – poduzete mjere koje adekvatno vremenski i učinkovito omogućuju javnosti sažetak obavjesti koje su uvedene kako bi se osiguralo odobrenje za namjerno oslobađanje ili stavljanje na tržište, kao i izvještaj o ocjeni, ukoliko isti postoji:

U skladu sa članom 17 ZoGMO BiH nadležni organ je dužan je da u postupku za izdavanje odobrenja na namjerno unošenje GMO-a u životnu sredinu, javnosti dati na uvid:

- sadržaj zahtjeva;
- sadržaj tehničke dokumentacije;
- procjenu rizika;
- sadržaj mišljenja Savjeta za GMO.

Javni poziv u kojem se navodi mjesto i vrijeme za uvid u gore naznačene akte, te postupak davanja mišljenja i primjedaba, objavljuje se putem sredstava javnog informisanja i web stranice ASH BiH. Rok u kojem nadležni organ daje na uvid i omogućava davanje mišljenja i primjedaba je 30 dana. Zakon na žalost ne sadrži odredbe koji detaljnije propisuju proceduru izdavanja odobrenja za stavljanje na tržište GMO. Trenutno je u fazi izrade podzakonski akt koji detaljnije propisuje ovaj postupak.

(iv) Stav 4 dodatka I bis – mjere poduzete kako bi se osiguralo da se ni u bilo kojem slučaju informacije koje su sadržane u tom stavu smatraju povjerljivim:

U skladu sa članom 8(2) nadležni organ odlučuje koji će se podaci u postupku smatrati povjerljivim i o odluci obavještava podnosioca zahtjeva. Nadalje, stav 3 istog člana propisuje da se slijedeći podaci ne mogu smatrati tajnim:

- ime i prezime, firma i sjedište firme;
- namjeravani način upotrebe GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a, uslove stavljanja proizvoda na tržište i uslove upotrebe;
- karakteristike GMO-a i proizvoda, odnosno njihovih komponenti;
- područje i grupu opasnosti ograničene upotrebe GMO-a;
- plan praćenja u vezi sa stavljanjem GMO-a na tržište, njegovom upotrebom i mjerama u slučaju nepredviđenih rizika prilikom stavljanja na tržište GMO-a i proizvoda koji se sastoje, sadrže ili vode porijeklo od GMO-a;

- podatci o mogućim štetnim i drugim uticajima na zdravlje ljudi, biološku raznolikost ili životnu sredinu;
- procjena rizika.

(v) Stav 5 dodatka I bis – mjere poduzete kako bi se osigurala transparentnost u proceduri donošenja odluka i koje omogućavaju javnosti pristup relevantnim proceduralnim informacijama kao na primjer:

1. **Prirodu moguće odluke;**
2. **Javni organ koji je nadležan za donošenje odluke;**
3. **Modaliteti učešća javnosti u skladu sa stavom 1 dodatka I bis;**
4. **Navođenje javnog organa od kojeg se relevantne informacije mogu dobiti;**
5. **Navođenje javnog organa kojem se komentari mogu podnijeti kao i vremenski rok za podnošenje komentara;**

U pogledu postupka za izdavanje odobrenja za namjerno unošenje GMO u životnu sredinu, javnosti se u skladu sa članom 17(2)(d) ZoGMO BiH, daje na uvid sadržaj mišljenja Savjeta za GMO za koji se može reći da sadrži prirodu moguće odluke. Nadalje, u skladu sa stavom 3 istog člana javnosti se predočava modalitet učešća javnosti a relevantne informacije su dostupne putem web stranice ASH BiH. Komentari se mogu podnijeti ASH BiH, entitetskim ministarstvima za pitanja poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Upravi Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, Kancelariji za veterinarstvo BiH, u zavisnosti o tome da li se radi o namjernom unošenju GMO-a u životnu sredinu ili pak o njihovom stavljanju na tržište. Zakon na žalost ne sadrži odredbe koji detaljnije propisuju proceduru izdavanja odobrenja za stavljanje na tržište GMO. Trenutno je u fazi izrade podzakonski akt koji detaljnije propisuje ovaj postupak.

(vi) Stav 6 dodatka I bis – mjere poduzete kako bi se osiguralo da rješenja koja su uvedena kako bi se proveo stav 1 dodatka I bis dozvoljavaju javnosti da podnese, na bilo koji prigodan način, bilo koje komentare, informacije, analize ili mišljenja koje smatra relevantnim za predloženo namjerno oslobađanje ili stavljanje na tržište;

U pogledu postupka za izdavanje odobrenja za namjerno unošenje GMO u životnu sredinu, javnost ima mogućnost da da svoje mišljenje i primjedbe. Zakon na žalost ne sadrži odredbe koji detaljnije propisuju proceduru izdavanja odobrenja za stavljanje na tržište GMO, osim toga da je potrebno provođenje javne rasprave. Trenutno je u fazi izrade podzakonski akt koji detaljnije propisuje ovaj postupak.

(vii) Stav 7 dodatka I bis – mjere poduzete kako bi se osiguralo da se u razmatranje uzmu rezultati procedure učešća javnosti koja je organizovana u skladu sa stavom 1 dodatka I bis;

U skladu sa članovima 44 i 47 ZoGMO BiH, nadležni organ je dužan da provede javnu raspravu prije izdavanja odobrenja za stavljanje GMO na tržište. Nadalje, u skladu sa članom 17(4) ZoGMO BiH nadležni organ je dužan da u obrazloženju rješenja unese svoje izjašnjenje o primjedbama i mišljenju javnosti.

(viii) Stav 8 dodatka I bis – mjere poduzete kako bi se osiguralo da tekst odluke koja je donesena od strane javnog organa u skladu sa odredbama dodatka I bis, bude dostupan javnosti zajedno sa razlozima i stvarima koje su razmatrane, na kojima se zasniva;

U skladu sa članom 48(2) ZoGMO BiH odobrenje za stavljanje GMO na tržište, osim podataka koji su propisani i označeni kao povjerljivi, i procjena rizika za zdravlje ljudi, biološku raznolikost i životnu sredinu moraju biti dostupni javnosti.

(b) Vezano za stav 2 člana 6 bis, kako su uslovi postavljeni u skladu sa odredbama dodatka I bis dopunjuju i uzajamno podupiru pravni okvir stranke koji se odnosi na biološkoj sigurnosti i u skladu sa Protokolom iz Kartagine o biološkoj sigurnosti na Konvenciju o biološkoj raznolikosti.

Relevantni su članovi 2(b), 3, 4(4), 10, 13, 19, 32, 34, 38(4), 39, 43, 46 i 49 ZoGMO BiH.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli u provedbi stavova člana 6 bis i dodatka I bis.

ZoGMO BiH je donesen 2009. godine i još uvijek nisu doneseni svi provedbeni akti koji su predviđeni ovim zakonom a koji za cilj imaju da detaljnije regulišu pojedine aspekte izdavanja odobrenja za namjerno unošenje GMO na tržište kao i izdavanja odobrenja za stavljanje GMO na tržište.

Navedite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o sudjelovanju javnosti u odlučivanju o samovoljnom ispuštanju u okoliš i stavljanju na tržište genetički modificiranih organizama iz člana 6 bis npr. Postoje li statistike ili druge informacije o sudjelovanju javnosti u takvim odlukama ili u odlukama koje se razmatraju u skladu sa stavom 2 dodatka I bis koje su izuzetak za proceduru učešća javnosti sadržane u dodatku?

Do sada su ovlaštene četiri laboratorije u BiH te se i dalje nastavljaju aktivnosti na ovlašćivanju dodatnih laboratorija. Uspješno je formiran Savjet za GMO te se pristupilo izradi podzakonskih akata. Bitno je napomenuti da je Zakon o GMO, koji tretira ovu materiju, donesen tek nedavno, tako da još uvijek postoje inicijalni problemi sa njegovom punom primjenom.

Nevedite važne adrese web stranica, ukoliko su dostupne, uključujući i web stranicu registra odluka i oslobađanjima koje se odnose na genetski modificirane organizme:

Iste one koje su navedene pod odgovorom za isto pitanje u vezi člana 3 Konvencije.

Član 7

Navedite odgovarajuće praktične i/ili druge odredbe za učešće javnosti tokom izrade planova i programa koji se odnose na okoliš. Opišite prenošenje važnih definicija iz člana 2 i uslova nediskriminacije iz člana 3, stava 9.

Važne definicije iz člana 2 i uslovi nediskriminacije iz člana 3(9) navedeni su u odgovoru za član 4.

Relevantni su:

Zakon o zaštiti zraka FBiH (Sl. novine FBiH 33/03) (ZoZZ FBiH)
Zakon o upravljanju otpadom FBiH (Sl. novine FBiH 33/03, 72/09) (ZoUO FBiH)
Zakon o zaštiti vazduha RS (Sl. glasnik RS 53/02) (ZoZVa RS)
Zakon o upravljanju otpadom RS (Sl. glasnik RS 53/02, 65/08) (ZoUO RS)
Zakon o zaštiti vazduha BD (Sl. glasnik BD 25/05, 1/05, 19/07, 9/09) (ZoZVa BD)
Zakon o upravljanju otpadom BD (Sl. glasnik BD 25/05, 1/05, 19/07, 2/08, 2/09) (ZoUO BD)

Relevantni su članovi 1 ZoZZ FBiH/3 ZoZVa RS/3 ZoZVaBD u skladu sa kojim javnost učestvuje u postupku utvrđivanja i donošenju planova i programa zaštite zraka. Nadalje, u RS opština, odnosno grad, donosi akcioni plan zaštite kvalitete vazduha za područja u kojima su prekoračene granične vrijednosti kvalitete vazduha za jednu ili više zagađujućih materija, koji mora biti dostupan javnosti radi davanja primjedbi (član 40 ZoZVa RS).

Javnost učestvuje u izradi planova upravljanja riječnim slivovima u skladu sa članovima 25 i 26 ZoV FBiH/25 i 26 ZoV RS/15 ZoZV BD. Javnosti se također daju na uvid dokumenti koji se koriste u izradi plana upravljanja. Na nacrt plana, pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe. Učešće javnosti je predviđeno i u detaljnijim planovima i programima upravljanja vodama u skladu sa članom 41 ZoV FBiH.

Učešće javnosti tokom izrade akata o zaštiti prirodnih vrijednosti, planova upravljanja zaštićenim područjima, kao i drugih propisa osigurava se javnim uvidom u iste u trajanju od 30 dana (član 14(a) ZoZP RS) kao i prijedlog akta za proglašenje zaštićenog područja (član 33b ZoZP RS).

Objasnite kakve mogućnosti postoje za učešće javnosti u izradi politika koje se odnose na okoliš.

U skladu sa članovima 1 ZoZZ FBiH/3 ZoZVa RS/3 ZoZVs BD javnost učestvuje u postupku utvrđivanja politike zaštite zraka. Savjetodavna vijeća za okoliš u sva tri pravna entiteta, u kojima su zagarantovana mjesta predstavnicima udruga za zaštitu okoliša, zauzimaju stavove i daju mišljenja u pogledu programa zaštite okoliša. Prijedlog strategije mora biti dostupan javnosti radi davanja sugestija i primjedbi.

Udruge za zaštitu okoliša učestvuju u izradi Strategije upravljanja otpadom/Strategije upravljanja čvrstim otpadom (član 8(3)(4) ZoUO FBiH/8(1)(3) ZoUO RS/8(1)(2) ZoUO BD), kantonalnog plana za upravljanje otpadom (član 9(5) ZoUO FBiH) i općinskim planom za upravljanje otpadom/lokalnim planom upravljanja čvrstim otpadom (član 10(3) ZoUO FBiH/10(2) ZoUO RS).

Javnost učestvuje u pripremi i izradi Strategije o vodama (član 24, stav 4 ZoV FBiH) kojom se definiše politika upravljanja vodama.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli tokom provedbe bilo kojeg od stavova člana 7.

Predstavnici NVO-a smatraju da je efektivnost učešća javnosti kroz rad Savjetodavnih vijeća je upitna s obzirom na nedovoljnu zastupljenost (jedno mjesto) udruga za zaštitu okoliša u tim vijećima.

Navedite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u odlučivanju u određenim djelatnostima iz člana 7.

Javnost je učestvovala u izradi razvojnih strategija i Nacionalnog akcionog plana za okoliš (NEAP). Nadalje, javnost je učestvovala u izradi Nacionalnog akcionog plana mediteranskog područja u BiH za smanjenje zagađenja uzrokovanog aktivnostima sa kopna i lokalnih akcionih planova za zaštitu okoliša (LEAP). Određeni broj LEAP-a je izrađen u okviru UNDP-ovog programa za okoliš i klimatske promjene. Procedure za uključivanje javnosti detaljno su opisane zakonskim odredbama a i unutar projekta Integralnog lokalnog razvoja UNDP-a. Javnost je učestvovala u izradi Strategije zaštite okoliša FBiH kojom prilikom su većina komentara udruga za zaštitu okoliša prihvaćeni. Također, javnost je uspješno involvirana u proces izrade i usvajanja Strategije o upravljanju vodama FBiH. Projektom „Podrška politici voda u BiH“ izrađen je nacrt Strategije o sudjelovanju javnosti za implementaciju EU Okvirne direktive o vodama u BiH.

Navedite važne adrese web stranica, ukoliko su dostupne:

Iste one koje su navedene pod odgovorom za isto pitanje u vezi člana 3 Konvencije.

Član 8.

Opišite kakvi se naponi ulažu u promicanje djelotvornog učešća javnosti dok tijela vlasti izrađuju provedbene propise i ostala općeprimjenjiva pravno obvezujuća pravila koja bi mogli imati značajan uticaj na okoliš. Do odgovarajućeg nivoa opišite prenošenje važnih definicija iz člana 2 i uslova nediskriminacije iz člana 3, stava 9.

Važne definicije iz člana 2 i uslovi nediskriminacije iz člana 3(9) navedeni su u odgovoru za član 4.

Članom 208 Poslovnika o radu Narodne skupštine RS (Sl. glasnik RS 79/07)/173 Poslovnika predstavničkog doma parlamenta FBiH (Sl. novine FBiH 69/07)/129 Poslovnik o radu skupštine BD (Sl. glasnik BD 17/08) definisano je da nakon završenog razmatranja nacrta zakona, predstavničko tijelo može da odluči da nacrt stavi na javnu raspravu, ako se zakonom uređuju pitanja koja su od posebnog značaja za građane. Javnost daje konkretne prijedloge, sugestije, primjedbe, na javnim skupovima u okviru javne rasprave ili dostavlja elektronskom poštom, često i pismenim putem, podnescima. Nije obavezno da se mišljenje javnosti uvrsti u konačni akt ali je potrebno dati objašnjenje. Javnost ima pravo pokrenuti upravni spor ukoliko se njihovo mišljenje ne uvaži. Također,

udruženja za zaštitu okoliša učestvuju u radu Savjetodavnog vijeća za okoliš/životnu sredinu, koje učestvuju u izradi općeprimjenljivih pravno obvezujućih pravila.

Promocija učešća javnosti u izradi propisa i drugih obavezujućih pravila ostvaruje se, između ostalog, kroz pozive za učešće na javnim raspravama.

Smjernicama za postupanje republičkih organa uprave o učešću javnosti i konsultacijama u izradi zakona (Sl. glasnik RS 123/08), definisano je da se zakoni iz programa rada obrađivača zakona, a za koje se utvrdi da su od interesa za javnost objavljuju na web stranici, a rok za dostavljanje primjedbi i sugestija je osam dana od dana objavljivanja zakona na navedenoj web stranici.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli tokom provedbe bilo kojeg od stavova iz člana 8.

Predstavnici NVO-a smatraju da su nacrti zakona rijetko dostupni putem interneta.

Navedite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti na području pokrivenom članom 8.

Udruženja građana su učestvovala u radionicama tokom izrade propisa seta okolišnih zakona u BiH.

Navedite važne adrese web stranica, ukoliko su dostupne:

Iste one koje su navedene pod odgovorom za isto pitanje u vezi člana 3 Konvencije.

Član 9

Navedite zakonske, regulatorne i ostale mjere kojima se provode odredbe o pristupu pravosuđu iz člana 9.

U skladu sa članom II Ustav BiH, Evropska konvencija o ljudskim pravima se direktno primjenjuje u BiH i ima prioritet nad svim ostalim zakonima. Aarhuska konvencija nema direktnu primjenu u BiH. Shodno tome, sudovi u BiH primjenjuju Aarhusku konvenciju kroz odredbe koje su transponirane u zakonodavstvo BiH.

Relevantni su

- ZoZO FBiH,
- ZoZŽS RS,
- ZoZŽS BD
- Zakon o upravnim sporovima BiH (Sl. glasnik BiH 19/02, 19/02, 88/07, 83/08, 74/10) (ZoUS BiH),
- Zakon o upravnim sporovima FBiH (Sl. novine FBiH 09/05) (ZoUS FBiH),
- Zakon o upravnim sporovima RS (Sl. glasnik RS 109/05) (ZoUS RS),
- Zakon o upravnim sporovima BD (Sl. glasnik BD 4/00, 1/01) (ZoUS BD),
- Zakon o sudovima FBiH (Sl. novine FBiH 38/05) (ZoS FBiH)
- Zakon o sudovima RS (Sl. glasnik RS 111/04, 109/05, 37/06, 119/08) (ZoS RS) i
- Zakon o sudovima BD (Sl. glasnik BD 19/07) (ZoS BD).

Također, i posebno opišite:

(c) U pogledu stava 1, mjere poduzete kako bi se osiguralo da:

- (i) Svaka osoba koja smatra kako su njegovim ili njezinim zahtjevom za informacijom prema članu 4 nije postupalo sukladno odredbama toga člana ima pristup postupku ocjene pred sudom ili nekim drugim nezavisnim i nepristranim zakonskim utemeljenim tijelom;***

U skladu sa članom 23 ZoSPI BiH, svaki podnositelj ima pravo podnijeti žalbu u upravnom postupku protiv odluke donesenu po zahtjevu za pristup informacijama rukovodiocu javnog organa koji je donio odluku. U skladu sa članom 38 ZoZO FBiH/37 ZoZŽS RS/37 ZoZŽS BD, podnositelj zahtjeva čiji zahtjev nije razmatran, ili je nepravedno odbijen, ili na njega u potpunosti ili djelomično nije adekvatno odgovoreno, ima pravo pokrenuti postupak preispitivanja odluke pred drugostepenim organom u skladu sa odredbama ZoUP FBiH/ZoOUP RS/ZoUP BD. Članovi 15(3), ZoUP BiH/11(3) ZoUP

FBiH/12(3) ZoOUP RS/11(2) ZoUP BD propisuju da stranka ima pravo žalbe i onda kada organ nije u određenom roku donio rješenje o njenom zahtjevu. Nadalje, relevantni su članovi 213, 214 i 234 ZoUP BiH/221, 222 i 243 ZoUP FBiH/211, 212 i 231 ZoOUP RS/208, 209 i 227 ZoUP BD. O žalbi odlučuje drugostepeni upravni organ. Također, podnositelj ima pravo da se pitanje razmatra od strane suda. Član 20 ZoSPI BiH propisuje da su organi uprave dužni izdati vodič koji, između ostalog, sadrži podatke o pravnim lijekovima.

ii) U okolnostima gdje je omogućena sudska ocjena, ta osoba također ima pristup zakonom utvrđenom brzom, besplatnom ili jeftinom postupku razmatranja od strane tijela vlasti ili ocjene od strane nekog naovisnog i nepristrasnog tijela osim suda;

Prije pokretanja upravnog spora, kada je to zakonom određeno, dozvoljena je žalba drugostepenom upravnom organu. Član 11 ZoUP BiH/14 ZoUP FBiH/14 ZoOUP RS/14 ZoUP BD propisuje da se upravni postupak vodi brzo i sa što manje troškova za stranku ali tako da se pribavi sve što je potrebno za pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja i za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja. Relevantni su i članovi 31 i 39 ZoZO FBiH/30 i 38 ZoZŽS RS/30 ZoZŽS BD. U skladu sa članom 37 ZoZŽS RS, postupak po žalbi pred drugostepenim organom, odnosno po tužbi pred sudom se smatra hitnim postupkom.

(ii) Konačne odluke prema ovom stavu su obvezujuće za tijelo vlasti koje posjeduje informaciju, a razloge treba navesti pisanim putem, barem tamo gdje je pristup informacijama odbijen;

Relevantni su članovi 3 ZoUS BiH/3 ZoUS FBiH/3 ZoOUS RS/3 ZoUSBD. U skladu sa članovima 7 ZoS FBiH/7 ZoS RS/8 ZoS BD, odluke sudova u BiH su obavezujuće na teritoriji FBiH/RS/BD.

(d) Mjere poduzete kako bi se osiguralo da u okviru nacionalnog zakonodavstva, pripadnici zainteresovane javnosti koji udovoljavaju mjerilima navedenim u stavu 2, imaju pristup postupku ocjene pred sudom i/ili nekim drugim zakonskim utemeljenim nezavisnim i nepristrasnim tijelom, kako bi osporili materijalnu i proceduralnu zakonitost neke odluke, čina ili propusta u ovisnosti od odredbi iz člana 6;

Relevantni su članovi 15(3) ZoUP BiH/11(3) ZoUP FBiH/12(3) ZoOUP RS/11(2) ZoUP BD. Nadalje relevantni su članovi 39 ZoZO FBiH/38 ZoZŽS RS.

(e) U pogledu stava 3, mjere poduzete kako bi se osiguralo da tamo gdje udovoljavaju mjerilima, ako ih ima, utvrđenim domaćim zakonodavstvom, pripadnici javnosti imaju pristup administrativnim ili sudskim postupcima kojima se osporavaju djela i propusti privatnih osoba i tijela vlasti koji su u suprotnosti s odredbama domaćeg zakonodavstva koje se odnosi na okoliš;

Članom 213 ZoUP BiH/221 ZoUP FBiH/211 ZoOUP RS/208 ZoUP BD dopuštena je žalba strankama kao i tužitelju, pravobraniocu i drugim organima protiv rješenja kojim je u upravnom postupku povrijeđen zakon u korist pojedinca ili pravnog lica, a na štetu javnog interesa. Članovi 2 ZoUS BiH/2 ZoUS FBiH/2 ZoOUS RS/2 ZoUS BD propisuje da pravo pokretanja upravnog spora ima građanin ili pravno lice ako je konačnim upravnim aktom povrijeđeno neko njegovo pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu. Relevantni su i članovi 39 i 107 ZoZO FBiH/38 i 117 ZoZŽS RS/103 ZoZŽS BD.

d) U pogledu stava 4, mjere poduzete kako bi se osiguralo da:

i. Postupci navedeni u stavovima 1, 2 i 3 osiguravaju odgovarajuće djelotvorne pravne lijekove;

Relevantan je član 14(3)(b) ZoSPI kao i članovi 15 i 201 ZoUP BiH/11 i 208 ZoUP FBiH/12 i 198 ZoOUP RS/11 i 195 ZoUP BD. Pored ovoga, relevantni su i članovi 8 i 9 ZoUS BiH/8, 9 i 10 ZoUS FBiH/7 i 8 ZoUS RS/6, 7 i 8 ZoUS BD kao i članovi 10 i 39 ZoZO FBiH/10 i 38 ZoZŽS RS/10 ZoZŽS BD. Također, relevantni su članovi 108(1)(8) i 126(3) ZoV FBiH/133 i 135 ZoV RS.

ii. Takvi postupci na drugi način udovoljavaju uslovima ovog stava;

Odluke sudova i drugih tijela su pristupačne javnosti.

e) U pogledu stava 5, mjere poduzete kako bi se osiguralo obavještenost javnosti o pristupu postupcima administrativne i sudske ocjene.

Član 20 ZoSPI propisuje da su organi uprave dužni izdati vodič koji, između ostalog, sadrži podatke o pravnim lijekovima. Troškove postupka snose stranke u zavisnosti od ishoda postupka.

Opišite sve prepreke na koje ste naišli tokom provedbe bilo kojeg od stavova člana 9.

U većini slučajeva, nadležne institucije nisu donijele vodič propisan u članu 20 ZoSPI. NVO sektor smatra da je postojeća procedura presložena i prekomplikovana te da su troškovi angažovanja advokata za rad na ovim predmetima preveliki za iste. Trenutno u BiH ne postoje sudije ili tužioci koje su specijalizirali okolišno pravo, no planira se edukacija u tom smislu. Tako recimo u programu FBiH Centra za edukaciju sudija i tužioca za 2010.g. obrađena je tema „Međunarodne konvencije iz oblasti radnog, porodičnog prava i zaštita čovjekove okoline“. Pored ovoga, činjenica da postoje sudski vještaci za oblast okoliša, olakšava rad sudijama. Nadalje, mehanizmi pomoći za uklanjanje ili smanjenje finansijskih i ostalih prepreka pristupu pravosuđu nisu razmatrani.

Navedite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu pravosuđu u skladu s članom 9, npr. postoje li statistike o okolišnom pravu i postoje li mehanizmi pomoći za uklanjanje ili smanjenje finansijskih i ostalih prepreka pristupu pravosuđu?

Na nivou FBiH postoji devet pokrenutih sudskih postupaka vezanih za primjenu odredbi o pristupu pravosuđu po odlukama FMOiT-a. MPUGE ne vodi evidenciju o broju žalbi ili o pravu iz oblasti životne sredine. U BD je pokrenut jedan sudski postupak vezanih za primjenu odredbi o pristupu pravosuđu po odlukama vlade BD iz oblasti okoliša.

Navedite važne adrese web stranica, ukoliko su dostupne:

Iste one koje su navedene pod odgovorom za isto pitanje u vezi člana 3 Konvencije.

Članovi 10 – 22 nisu za nacionalnu provedbu.

Opće primjedbe o cilju Konvencije:

Navedite kako provedba Konvencije doprinosi zaštiti prava svake osobe sadašnje i budućih generacija na život u okolišu prikladnom za njegovo ili njezino zdravlje i dobrobit.

Kroz pristup informacijama o okolišu od strane javnosti, njihovim učešćem u donošenju odluka koje mogu imati uticaj na okoliš, te pristupu sudskim postupcima ukoliko se njihova prava krše, javnost utiče na rad relevantnih institucija, te na taj način doprinosi osiguranju prava sadašnjih i budućih generacija na okoliš prikladan za život.